

Kök Tengri'nin Çocukları (Avrasya Bozkırlarında İslam Öncesi Türk Dönemi)

Ahmet Taşağıl

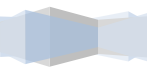
Bilge Kültür Sanat Yay., İstanbul, 2013, 352 sayfa, ISBN: 978-605-5261-65-8

Yusuf AKBABA*

Genel Türk Tarihi alanının belki de en eksik kalmış yönlerinden biri olan Eski Türk tarihçiliğinin son dönem açısından en çok ses getiren isimlerinden birisi Ahmet Taşağıl'dır. Özellikle eski Türk tarihi açısından mühim olan kaynak dillerinden birini Çinceyi eserlerinde kullanması bu durumda önemli bir etkidir. Kaynak dilinin önemini vurgulayarak meydana getirdiği eserlerden birisi de *Kök Tengri'nin Çocukları*'dır. Kitabı meydana getirme amacını, tıpkı cumhuriyetin ilk dönemlerinde de olduğu gibi, eski Türk tarihini bütüncül bir şekilde ortaya koymak olarak açıklamaktadır. Yine ilk dönemde olduğu gibi kaynakların azlığından ve karışıklığından da yakınmaktadır.

Eserine Türk tarihinin problemlerini belirtmekle başlayan Ahmet Taşağıl, bunların biri olarak da Türk tarihinin başlangıcı meselesini göstermiştir. Ahmet Taşağıl bu problemi bütün milletlerin tarihi için geçerli saymaktadır. Ona göre bu sorunun kaynağı geçmişe gidildikçe kaynakların azalmasıdır.

* Araştırma Görevlisi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, yakbaba@ogu.edu.tr

Cumhuriyet tarihinin her döneminde bu sorun dile getirilmiştir. Dolayısıyla eserinde uzun yıllardır tartışılmalı olan bu konuya dair bazı çözümler sunmaya çalışmıştır.

Taşagil'a göre araştırmacıların kaynak dilini bilmemeleri ve yararlanamamaları da bir sorundur. Bu sorun sadece son dönem için değil, Cumhuriyet tarihi boyunca eski Türk tarihçiliği için geçerli olmuştur. Buna rağmen bazı dönemlerde bu pek fazla hissedilmemiştir. Örneğin, Türk tarihi modellerinin yoğun olarak tartışıldığı 1980'li yıllarda pek fazla gündeme gelmemiştir. Bunun sebebi olarak kaynak dillerine dayanarak bir siyasi, olaysal tarih yazmak yerine belirli yapılar, modeller oluşturularak siyasi olayların bu yapıyı desteklediği örnekleri dile getirmenin tercih edilmesi gösterilebilir. Dil konusunu Ahmet Taşagil şu şekilde açıklamaktadır

Ahmet Taşagil eserinde eski Türk tarihçiliğinde bazı hatalı yaklaşımların olduğunu ve bunlardan birinin Çin metinlerinin temkinli olarak okunmaması ve barbar kelimesinin kullanılması olduğunu belirtmektedir (s. 23). Ahmet Taşagil bu duruma örnek olarak Çinlilerin metinleri taraflı bir şekilde kaleme almasını ve savaşlarda Türklerin kazandığı zaferler küçümsenmesini örnek vermektedir. Dolayısıyla bu hususlara dikkat edilerek kaynaklardan yararlanılması gerektiğini savunmaktadır. Ahmet Taşagil, bu gibi hataları eski Çince metinleri okumanın zorluğundan dolayı her araştırmacının okuyamamasına bağlamaktadır. Bir diğer sorun olarak da bir olay hakkında tek belgeden yararlanılmasını belirtmektedir.

Bu konuların büyük bir bölümü Cumhuriyetin ilk dönemlerinden beri dile getirilmektedir. Son olarak da başka bir bağlamda İbrahim Kafesoğlu tarafından dile getirilmiştir. Onun bulduğu, bir kısmı önceki dönemlerden süzülerek gelmiş çözümler büyük oranda kabul görmüştür. Taşagil'in kitabında da Kafesoğlu'nun eski Türk tarihi modeline ters ifadeler görülmemektedir. Taşagil da eski Türklerde özel mülkiyetin varlığı, ilk defa Kafesoğlu tarafından dile getirilen "dominium" değil "imperium" yönetimin var olduğu, yüksek makamların irsî olmadığı, sosyal tabakaların ve sınıflaşmanın bulunmadığı gibi hususları savunmaktadır. Cihan hâkimiyeti anlayışı ve hükümdarın mutlak hâkim olmadığı gibi konularda da aynı düşünmektedir.

Taşagil, eserinde eski Türk tarihinin problemlerine değindikten sonra eski Türk tarihine geçmektedir. Birçok konuda Kafesoğlu ile benzer fikirlere sahip olsa da eserde Çince belgelere büyük önem verilmesi farklılık yaratmıştır. Örneğin Türk tarihçileri tarafından Asya Hunları olarak da adlandırılan devletin asıl adının ne olduğu konusunda bile birlik sağlanamamış ve devletin adı Hiong-nu, Hsiung-nu yahut Hsiung-nu şeklinde farklı şekillerde kullanılmıştır. Ancak Taşagil bu eserinde bu konuya da açıklık getirmiştir. Ayrıca her olayı ve ismi vesikalara göre yazmış ve popüler tarihçiliğin yarattığı dezenformasyona karşı çıkmıştır. Bunun dışında Tölesler gibi haklarında az bilgi olan kavimler hakkında da aydınlatıcı bilgiler vermiştir. Dolayısıyla eser zengin kaynakçasıyla ve ana kaynaklardan yararlanıp bazı çözüm önerileri sunmasıyla fark yaratmaktadır.

Taşağıl eserde Türk devletlerinden bahsederken 1970’li yıllardan bu yana neredeyse tamamen oturmuş olan sıralamayı takip etmiştir. Bu sıra eski Türk tarihçiliğinin önemli isimleri tarafından yıllar içerisinde oluşturulmuştur. Hunlar, Akhunlar, Tabgaçlar, Gök Türkler, Uygurlar ve Kırgızlar sıralaması bütüncül olarak eski Türk tarihini ele almak isteyen eserlerde göze çarpmaktadır. Ancak Taşağıl, bu devletler hakkında bilgi vermenin dışında diğer kavimler hakkında da kısa kısa bilgiler vermiş ve Çin vesikalarında ne şekilde yer aldıklarına değinmiştir. Bu yönüyle diğer eserlerden ayrılmaktadır. Verdiği bilgilerin temelini sağlam bir şekilde yerleştirmiştir.

Sonuç olarak Taşağıl, eski Türk tarihini bütüncül bir şekilde ortaya koymak amacını güttüğü bu eserinde eski Türk tarihinin birçok konusuna değinmiştir. Bu konulara değinirken uzun yılların birikimi olan ve İbrahim Kafesoğlu ile birlikte daha da şekillenen eski Türk tarihi modelini benimsediği görülmektedir. Ayrıca eserde sadece eski Türk tarihine değil, tarihçiliğine de değinmiştir. 1990’lı yıllardan günümüze daha sık gündeme getirilen eski Türk tarihçiliğinin kaynak dil sorununa kendi yorumunu getirmiştir. Sorunların gündeme getirilip tartışılmasıyla eski Türk tarihçiliğinin geliştiği aşikârdır. Bu nedenle Taşağıl bu eseriyle eski Türk tarihçiliğine de katkıda bulunmuştur.

